

Питання практичного заняття за темою № 5
“Докази і доказування у кримінальному провадженні”

1. Предмет, межі і суб’єкти доказування у кримінальному провадженні. Обов’язок доказування у кримінальному процесі.
2. Способи збирання доказів.
3. Належність, достовірність, достатність і допустимість доказів.
4. Показання осіб.
5. Речові докази, порядок їх зберігання, вирішення питання про речові докази і документи.
6. Документи, як джерела доказів.
7. Висновок експерта і його доказове значення.

Рекомендації для виконання практичних завдань студентами

1. **Працюйте виключно з чинною редакцією КПК України**
Використовуйте офіційний ресурс zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text.
2. **Перед розв’язанням уважно визначіть норму закону, що регулює ситуацію.**
Підкреслюйте статтю, частину та пункт — це показує здатність орієнтуватися в структурі КПК. Наприклад: “ч. 1 ст. 92 КПК — обов’язок доказування покладається на сторону обвинувачення”.
3. **Будуйте логіку відповіді у три кроки:**
 1. а) вкажіть норму закону, що регулює;
 2. б) розтлумачте її зміст у контексті фабули;
 3. в) сформулюйте власний висновок — короткий, але аргументований.
Це і є класична структура правового аналізу (норма → тлумачення → висновок).
4. **Розрізняйте “поняття доказів” і “джерела доказів”.** Доказ — це фактичні дані (ст. 84 КПК), а *джерела* доказів — показання, речові докази, документи, висновок експерта тощо (ст. 84 ч. 2 КПК). У відповідях це треба чітко відображати.
5. **Аргументуйте кожну позицію, навіть якщо відповідь очевидна.** Важливо не просто “знати”, а *пояснити, чому саме* дія або рішення є законними чи незаконними. Наприклад, не “ні, не можна”, а: “ні, оскільки ст. 87 КПК визначає такі докази недопустимими”.
6. **Розмежуйте правові категорії:**
 1. *належність* (зв’язок доказу з предметом доказування — ст. 85);
 2. *допустимість* (законність отримання — ст. 86, 87);
 3. *достовірність* (відповідність дійсності — ст. 94);
 4. *достатність* (сукупність доказів — теж ст. 94).Не можна змішувати ці критерії — це поширена помилка.

7. **Не ігноруйте права сторін.** Якщо у фабулі згадується свідок, потерпілий, підозрюваний або адвокат — завжди вкажіть, які саме права і обов’язки цих осіб закріплені в КПК (ст. 42–46, 55–59).
8. **Використовуйте власні висновки, а не шаблонні формули.** Навіть у типових ситуаціях варто додавати один-два речення власного аналізу — “такий підхід відповідає принципу змагальності (ст. 22 КПК)” або “забезпечує право на захист (ст. 20 КПК)”.
9. **Уникайте моралізування та оціночних суджень.** Відповіді мають спиратися на закон, а не на інтуїцію чи почуття справедливості. Справедливість у КПК реалізується через законність і процесуальну форму.
10. **Оформлення відповідей.** Рекомендується будувати відповідь з трьох блоків:
 1. *Норма закону* (цитата з посиланням на статтю);
 2. *Аналіз ситуації*;
 3. *Висновок / позиція студента*.Такий формат дисциплінує мислення й допомагає при підготовці до ЄДКІ.

Важливі методичні зауваги (для викладача)

1. Типова помилка студентів — змішування понять “доказ” і “джерело доказу”. Варто постійно нагадувати: доказ — це інформація, а не носій інформації.
2. Варто наголосити, що КПК не містить поняття “об’єктивна істина”. Це доктринальна категорія, що зберіглася у підручниках, але не має нормативного закріплення. Кодекс оперує поняттями “достовірність” і “достатність”.
3. Звертайте увагу на аргументацію щодо допустимості доказів. Потрібно, щоб студенти пояснювали не лише *що порушено*, а й *яке право порушено* (право на захист, недоторканність житла, таємницю спілкування тощо).
4. Відпрацьовуйте навичку відсилання до конкретної частини статті. Замість “згідно з КПК”, студент повинен вказати: “ч. 2 ст. 87 КПК”.
5. Під час обговорення акцентуйте на ролі суду у перевірці доказів. Студенти мають розуміти, що суд не збирає докази, а лише оцінює їх відповідно до ст. 94 КПК.
6. Важливо сформувати у студентів “відчуття процесуальної форми”. Будь-який доказ без дотримання процесуальної процедури — мертвий. Формальність тут не вада, а гарантія прав людини.
7. Під час захисту практичних завдань доцільно застосувати “міні-дебати”. Один студент обґрунтовує позицію сторони обвинувачення, інший — сторони захисту, третій — роль суду. Це моделює змагальність, закріплену у ст. 22 КПК.

Практичні кейси

1. Предмет і межі доказування

Фабула:

Під час розслідування крадіжки з квартири слідчий вважає, що встановлення особи, яка проживала поруч і могла бачити підозрюваного, не є обов'язковим, адже вона не брала участі у злочині.

Питання:

Чи повинен слідчий встановлювати таких осіб, якщо вони не є підозрюваними?

2. Обов'язок доказування

Фабула:

Захисник заявив у суді, що його підзахисний не повинен доводити свою невинуватість. Прокурор заперечив, мовляв, обидві сторони мають рівний тягар доказування.

Питання:

На кого покладається обов'язок доказування у кримінальному процесі?

3. Межі доказування

Фабула:

Слідчий не з'ясовував обставини, що характеризують особу підозрюваного, вважаючи це «другорядним».

Питання:

Чи входить характеристика особи до предмета доказування?

4. Збирання доказів адвокатом

Фабула:

Захисник звернувся до приватного підприємства із запитом про надання запису з камери відеоспостереження, але отримав відмову.

Питання:

Чи має адвокат право самостійно збирати такі докази?

5. Належність доказів

Фабула:

Слідчий долучив до матеріалів справи квитанцію про оплату електроенергії як доказ факту перебування підозрюваного вдома.

Питання:

Чи є така квитанція належним доказом?

6. Допустимість доказів

Фабула:

Свідок дав показання без присутності адвоката підозрюваного, хоча допит стосувався суті обвинувачення.

Питання:

Чи можуть такі показання бути використані як доказ?

7. Достатність доказів

Фабула:

Прокурор подав до суду обвинувальний акт, маючи лише один доказ — показання потерпілого.

Питання:

Чи є цього достатньо для обвинувального вироку?

8. Показання свідка з чуток

Фабула:

Свідок повідомив, що чув від знайомих про визнання підозрюваного у злочині.

Питання:

Чи можуть такі свідчення бути доказом?

9. Показання неповнолітнього

Фабула:

Свідок — 14-річний підліток, був допитаний без педагога.

Питання:

Чи відповідає це закону?

10. Використання зізнання

Фабула:

Підозрюваний визнав свою вину, але адвокат стверджує, що він зробив це під психологічним тиском.

Питання:

Чи може зізнання бути єдиним доказом вини?

11. Речові докази — вилучення

Фабула:

Під час огляду автомобіля поліцейський вилучив ніж, не склавши протоколу.

Питання:

Чи може цей ніж вважатися речовим доказом?

12. Зберігання речових доказів

Фабула:

Вилучені гроші зберігалися у сейфі слідчого без опечатування.

Питання:

Чи допустиме таке зберігання?

13. Вирішення питання про речові докази

Фабула:

Суд постановив повернути речові докази потерпілому до набрання вироком законної сили.

Питання:

Чи законно це?

14. Документи як докази

Фабула:

Слідчий долучив до матеріалів провадження роздруківку з Інтернету без зазначення джерела.

Питання:

Чи є це належним документом-доказом?

15. Аудіозапис як доказ

Фабула:

Потерпілий надав аудіозапис розмови з підозрюваним, здійснений без його відома.

Питання:

Чи можна використати цей запис як доказ?

16. Висновок експерта

Фабула:

Експерта призначив не слідчий суддя, а сам слідчий, без постанови.

Питання:

Чи має такий висновок доказове значення?

17. Незалежність експерта

Фабула:

Експерт виявився колишнім працівником слідчого підрозділу, який розслідує справу.

Питання:

Чи можна вважати його висновок допустимим доказом?

18. Відмова від проведення експертизи

Фабула:

Слідчий відмовився проводити експертизу мотивуючи тим, що “ї так достатньо доказів”.

Питання:

Чи може він так вчинити?

19. Фальсифікація доказів

Фабула:

Оперативний працівник підкинув підозрюваному наркотичну речовину для “підтвердження” злочину.

Питання:

Які наслідки для доказів?

20. Втрачений доказ

Фабула:

Оригінал документа знищено під час пожежі, залишилась копія у слідчого.

Питання:

Чи можна використати копію як доказ?